

УДК 633.39

Код UPOV: PHACE_TAN

Методика

проведення експертизи сортів фацелії пижмолистої (*Phacelia tanacetifolia* Benth.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Phacelia tanacetifolia* Benth.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження повинно включати щонайменше 1200 рослин. Рекомендована схема розміщення рослин $0,20 \times 0,01$ м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);
 MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 1200 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 20 рослин або частин 20 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 1200 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1200 рослин допускаються 10 нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

- Рослина: за висотою (ознака 4);
- Квітка: забарвлення (ознака 15);
- Рослина: час початку цвітіння (ознака 16).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови доводять це унеможлиблюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів фацелії пижмолистої

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. MS 0,0	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
2. (*) PQ	Насінина: забарвлення VS 0,0	світло-коричневе	1	
		сіро-коричневе	2	
		коричневе	3	
3. QL	Рослина: габітус VS 1	прямий	3	
		напівпрямий	5	
		розлогий	7	
4. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG 3	низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
5. (*) QN	Стебло: галуження VS 3	слабке	3	
		помірне	5	
		сильне	7	
6. (*) PQ	Стебло: забарвлення VS 3	зелене	1	
		фіолетово-зелене	2	
		брунатно-зелене	3	
7. (*) QL	Стебло: опушення VS 3	відсутнє	1	
		наявне	9	
8. QN	Листок: за довжиною MS 3	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
9. QN	Листок: за шириною MS 3	вузький	3	
		середній	5	
		широкий	7	
10. (*) PQ	Листок: забарвлення VS 3	світло-зелене	1	
		помірно зелене	2	
		сіро-зелене	3	
		темно-зелене	4	
11. (*) QL	Листок: антоціанове забарвлення VS 3	відсутнє	1	
		наявне	9	
12. QL	Листок: опушення VS 3	відсутнє	1	
		наявне	9	
13. (+) QN	Суцвіття: кількість на рослині MG 4	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	

1	2	3	4	5
14. (*) (+) QN	Суцвіття: кількість квіток на квітконосі головного пагона MS 4	мала середня велика	3 5 7	
15. (*) PQ	Квітка: забарвлення VS 4	світло-блакитне блакитне блакитно-фіолетове фіолетове	1 2 3 4	
16. (*) QN	Час початку цвітіння VS 2	ранній середній пізній	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів фацелії пижмолистої

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
0,0	опис посівного матеріалу, доставленого на експертизу
1	перед цвітінням
2	початок цвітіння: у 10% рослин розкрито щонайменше 3 квітки
3	повне цвітіння: у 50% рослин розкрито щонайменше 3 квітки
4	через 10 діб після повного цвітіння

До 1. Насіння: маса 1000 шт., г.

Мала – 1,2–1,7; середня – 1,8–2,0; велика – 2,1–2,5.

До 4. Рослина: за висотою, см.

Вимірюють від основи стебла до верхівки суцвіття.

До 13. Суцвіття: кількість на рослині, шт.

Мала – 1–3, середня – 4–5, велика – 6–8.

До 14. Суцвіття: кількість квіток на квітконосі головного пагона, шт.

Мала – 3–5, середня – 5–8, велика – 9–12.

9. Література

1. Metodyka Badania wartości gospodarczej odmian (WGO) odrębności, wyrównania i trwałości (OWT) roślin uprawnych (*Phacelia tanacetifolia* Benth.). – Słupia Wielka, 1988. – 16 S.